

Fot. 72. Piargi w Kobylarzowym Żlebie w Tatrach

***Corydalis capnoides* (L.) Pers. Kokorycz żółtawa**

Synonimy: *Corydalis capnoides* (L.) Pers. em. W. D. J. Koch, *C. capnoides* (L.) Wahlenb.

Rodzina: *Fumariaceae* – dymnicowate

Status

W Polsce takson zagrożony. W krajach ościennych: krytycznie zagrożony na Słowacji.

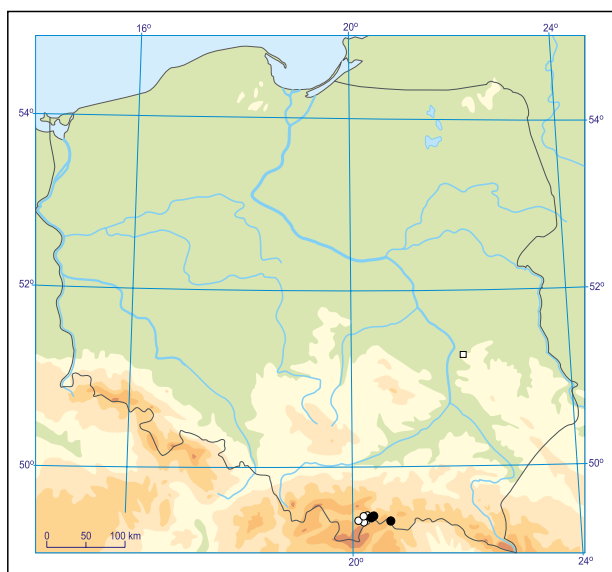
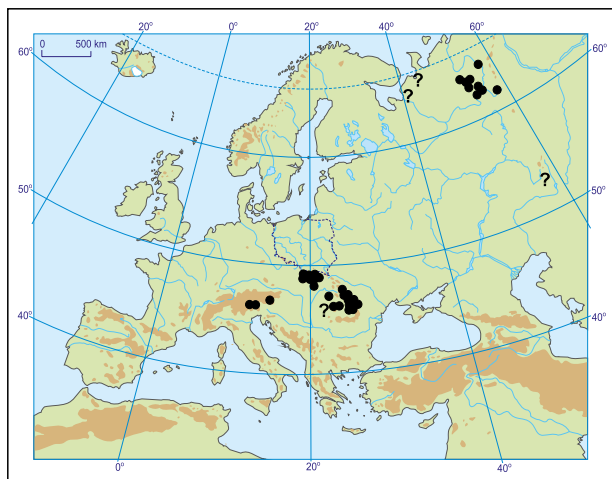
Rozmieszczenie geograficzne

Corydalis capnoides jest gatunkiem o zasięgu eurazjatyckim. W Europie występuje w części środkowej i wschodniej, na bardzo ograniczonym areale: w Karpatach, Alpach i w północnej części Niżu Wschodnioeuropejskiego (Jalas, Suominen 1991; Mowat, Chater 1993). Stanowiska najbliższe polskim leżą na Słowacji (Holub 1999; Feráková i in. 2001).

Występowanie w Polsce

Kokorycz żółtawa rośnie wyłącznie w Karpatach, głównie w Pieninach Zachodnich i Centralnych, gdzie

notowana była od XIX w., a także w Skalicach Nowotarskich i Spiskich oraz w Beskidzie Sądeckim. Zasięg wysokościowy gatunku mieści się w zakresie od 460 m na zboczach doliny Popradu po około 900 m n.p.m. pod szczytem Trzech Koron. W Pieninach Zachodnich rośnie na Macelowej Górze i Nowej Górze (Zarzycki 1981), w Pieninach Centralnych znane są stanowiska w Ociemnem, w masywie Trzech Koron od podnóży aż po partie szczytowe (Wołoszczak 1895; Radwańska-Paryska 1981; Bodziarczyk, Vončina 2001), na polanie Kosarzyska, na Górze Zamkowej, na Facimiechu (Zarzycki 1981), na grzbiecie Łysiny (J. Kruk, inf. ustna z 2011 r.), na Ligarkach (Bodziarczyk, Vončina 2001; G. Vončina, mat. npbl. z 2013 r.), u podnóży Ślimakowej Skały, na Sokolicy i Kazalnicy (Zarzycki 1981) oraz w Kaczem (Wołoszczak 1895; Zapałowicz 1911). Notowana była także w Skalicach Nowotarskich: Zaskale, Stankowa, Cisowa oraz w Skalicach Spiskich: Zielone Skałki, Biała Skała (Grodzińska 1976). W Beskidzie Sądeckim zbierana była w Żegiestowie (Pawłowski 1925a i prawdopodobnie na tym samym stanowisku potwierdzona w 2005 r. – okaz w KRA, lg. A. Tyc). W Sromowcach Wyżnich rosła na kamiennych murze (Zarzycki 1981). Znane jest ponadto antropogeniczne stanowisko koło Puław na Wyżynie Lubelskiej (Zajac 1985).

Siedliska i fitocenozy

Corydalis capnoides rośnie na słabo ocienionych wapiennych skałkach rozproszonych w mezofilnych i termofilnych lasach jodłowych i bukowych (*Dentario glandulosae-Fagetum* i *Carici albae-Fagetum* z rzędu *Fa-*

Fot. 73. *Corydalis capnoides* na Nowej Górze w Pieninach (2008)

getalia), na glebach zasobnych, świeżych, zasadowych (Bodziarczyk, Panczer-Kotejowa 2004).

Morfologia i biologia

Kokorycz żółtawa jest rośliną roczną lub dwuletnią. Rozgałęziona, podnosząca się lub wyprostowana łodyga dorasta do 40 cm wysokości. Liście są 1–2-krotnie trójdzielne, sinozielone, o łatkach jajowato podługowatych, na szczycie tępych lub zaokrąglonych. Grzbieciste kwiaty, o długości 11–16 mm, osadzone na długich szypułkach, tworzą luźne, 5–8-kwiatowe grona wyrastające z kątów liści. Korona jest żółtobiała, z cienką, nieco zgiętą ostrogą o długości 5–7 mm. Niewielkie działki kielicha są błoniaste i nietrwałe. Owocem jest torebka długości 15–30 mm. Roślina kwitnie od czerwca do sierpnia. Kwiaty są owadopylne.

Charakterystyka populacji

Na stanowiskach pienińskich kokorycz żółtawa występuje pojedynczo lub tworzy niewielkie skupienia złożone z kilku lub kilkunastu osobników. W latach 90. XX w. obserwowana była w masywie Trzech Koron na wysokości 870 m n.p.m. oraz na Ligarkach (Bodziarczyk, Vončina 2001), a także na Facimiechu i Zamkowej Górze. Stanowisko na Nowej Górze potwierdzono w 2008 r. (G. Vončina, mat. npbl.). Rosło tam wówczas kilka osobników, spośród których tylko jeden kwitł; w 2011 r. potwierdzono występowanie kilku okazów (J. Kruk, inf. ustna). Jedna duża kępa kokoryczy żółtawej

rosła w 2011 r. na Łysinie (J. Kruk, inf. ustna). Jedną płonną rośliną była obserwowana w 2013 r. na Ligarkach (G. Vončina, mat. npbl.). Pomimo poszukiwań prowadzonych końcem XX i na początku XXI w. w Pieninach Centralnych i Zachodnich, nie udało się odszukać rośliny na innych stanowiskach (Vončina, Wróbel 2008). Nie potwierdzono również jej występowania na znanych z literatury stanowiskach w Pienińskim Pasie Skałkowym (J. Kruk, inf. ustna).

Zagrożenie i wskazania ochronne

Stanowisko z Zielonych Skałek zostało zatopione. Aktualnym zagrożeniem dla kokoryczy żółtawej może być wzrost zwarcia koron drzew, co powoduje zmniejszenie dostępu światła do dna lasu. Stanowiska pienińskie znajdują się w obszarach ochrony ścisłej Pienińskiego Parku Narodowego, natomiast położone w Skalicach Nowotarskich i Spiskich oraz w Beskidzie Sądeckim nie są objęte ochroną. Wszystkie stanowiska kokoryczy żółtawej

wymagają okresowej kontroli. Długoletnie obserwacje pozwolą odpowiedzieć na pytanie, czy mała liczba obserwacji roślin w ostatnim okresie wynika z jej reakcji na warunki zewnętrzne, np. klimatyczne, czy też zachodzi stopniowy zanik stanowisk. W takim przypadku należałoby traktować gatunek jako krytycznie zagrożony, podobnie jak na Słowacji (Feráková i in. 2001).

Grzegorz Vončina i Iwona Wróbel

Summary

The natural localities of *Corydalis capnoides* are known only from the Polish Carpathians. The main area of its occurrence is in the Pieniny Mountains where this species has been found at many locations since the 19th century. *C. capnoides* grows on limestone in mesophilous and thermophilous forests (*Dentario glandulosae-Fagetum* and *Carici albae-Fagetum* from the alliance *Fagetalia*). In the last years many localities of *C. capnoides* have disappeared. Extant localities should be monitored.

Corydalis pumila (Host.) Rchb.

Kokorycz drobna

(kokorycz skąpokwiatowa)

Rodzina: *Fumariaceae* – dymnicowate

Status

W Polsce gatunek narażony na wyginięcie. W krajach ościennych: narażony w Czechach.

Rozmieszczenie geograficzne

Corydalis pumila jest gatunkiem środkowoeuropejskim o europejsko-umiarkowano-bałkańskim typie zasięgowym (Zajac, Zajac 2009). Uznawany jest także za gatunek subatlantycki (Meusel i in. 1978; Stolle 2004). Porozrywany zasięg gatunku ciągnie się południkowo wąskim pasem od południowej części Półwyspu Skandynawskiego przez Europę Środkową po środkowe części Półwyspów Apenińskiego i Bałkańskiego (Hultén, Fries 1986).

Występowanie w Polsce

Kokorycz drobna występuje wyłącznie w zachodniej Polsce. Po 1990 r. obserwowana była na 59 stanowiskach, z których 36 leży na Pomorzu Zachodnim, 20 w Wielkopolsce oraz po 1 stanowisku na Dolnym Śląsku i na Ziemi Lubuskiej. Ośmiu stanowisk nie odnaleziono mimo poszukiwań i uznano je za historyczne. Nadal roślinie na stanowiskach zachodniopomorskich znanych już 50–100 lat temu, a ostatnio potwierdzonych przez Bur-

ską i Myszkowską (2001) oraz Ziarnka i Ziarnek (2011): Ostre Bardo koło Połczyna-Zdroju (okazy w Herbarium w Dreźnie, lg. F. Römer w 1900 r.), Rudno koło Starego Dębna (Müller 1886), Białogard (Müller 1911), Połczyn-Zdrój (Ascherson, Graebner 1898–1899), Kamieniec koło Szczecina (Jasnowska 1973), a także w Ulikowie (Holzfuss 1921), gdzie niedawno potwierdzili jej występowanie Ziarnek i Ziarnek (2005). W dorzeczu górnej i środkowej Parsęty oraz jej dopływów Wogry i Dębnicy, w ostatnich latach odkryto około 20 nowych stanowisk kokoryczy drobnej w okolicach miejscowości Kozia Góra, Rogowo, Byszyno, Rościno, Trzebiedz, Wicewo, Stare Dębno, Doble, Ogartowo, Tychówko, Borzęcino, Krosino, Kaźmierzewo, Białowąż, Ostrowąsy, Nowy Chwalim, Sucha i Grzmiąca (Ziarnek, Ziarnek 2011). Pojedyncze nowe stanowiska odnaleziono też w pobliżu miejscowości Trąbki nad rzeką Krąpiel (Popiela, Prajs 1998) i koło wsi Kępno w dolinie rzeki Chociel (Osadowski 1999a). W Wielkopolsce potwierdzone zostały znane od dawna stanowiska z Kowanówka (Krawiec 1937; Burska, Myszkowska 2001; J. Chmiel, mat. npbl. z 2010 r.), Łukowa (Garcke 1895; Urbański 1930; Burska, Myszkowska 2001; J. Chmiel, mat. npbl. z 2010 r.), Jarocina (Wodziczko i in. 1938; Burska, Myszkowska 2001; Czarna 2006), Lutyni (Krawiec 1937; Czarna 2006; A. Pilarczyk, mat. npbl. z 2010 r.), Borku koło Samostrzela (okaz w POZ, lg. F. Krawiec w 1934 r.; Wodziczko i in. 1938; Burska, Myszkowska 2001) oraz Jordanowa (okaz w POZ, lg. F. Krawiec w 1934 r.; Drążek i in. 2008). Odnaleziono również kilkanaście nowych miejsc występowania w okolicach Śremu: Łękno i Góra (Czarna